

lidt statistik. Også på billedsiden får læseren således valuta for pengene. Foruden still-billeder fra de film, der omtales i bogen, med et glimt af bl.a. Poul Reichardt og Bodil Kjer, har bogen mange vidunderlige sort-hvid fotografier. Der findes en del fotografier af de bygninger, der har huset pensionater, fotografier fra både dengang og nu, men egentlige billeder fra de pensionater eller af de pensionærer, der beskrives i bogen, er der ikke mange af, hvilket givetvis har en praktisk forklaring. Fotografiet var eksklusivt for 100 år siden, og selv når vi kommer længere op i tiden, og et kamera i højere grad blev tilgængeligt for en bredere gruppe, var det stadig de særlige begivenheder, der blev eviggjorte. Dette viser sig også tydeligt i bogen, hvor fotos fra pensionaterne stort set alle afbilder festlige anledninger. Fotografier af den hverdag på pensionaterne, som MTM gerne vil indfange bogen igennem, findes der givetvis kun ganske få af. At indfange en forgangen hverdag i billeder er en udfordring, de fleste, der har arbejdet med hverdagshistorie, sikkert kan nikke genkende til.

MTM har meget på hjerte. Ind i mellem kan det være svært helt at følge, hvad det er, bogen gerne vil, og hvad pensionaterne skal ses som en prisme for. Omvendt har de mange små-historier om alt fra frysehuse til badeanstalten i Helsingør også charme og kan fungere som et idekatalog til videre forskning. Og der er virkelig masser af spændende projekter at gå videre med.

Iben Vyff

| KNUD PRANGE: *101 historikere – som jeg oplevede dem*, Det Kongelige Bibliotek / Statens Arkiver, København 2013, 210 s., 125 kr.

I de gode gamle, før-professionelle dage var erindringer på linje med samtidshistoriske krøniker et vigtigt råstof for historieskrivningen. En historiker som f.eks. Voltaire eller vor egen Holberg var grundlæggende set en professionel genfortæller, der gennemtrawlede, sigtede, sammenspandt og omformulerede i hundredvis af ældre berettede kilder. Siden voksede den berettigede mistro til sandhedsværdien af gamle mænds memoarer, og historikerne vendte opmærksomheden mod mere samtidige og administrative kilder med færre troværdighedsproblemer. Erindringerne er dog hos os endnu, f.eks. også i "oral history", for alle kildekritiske vanskeligheder til trods er de uundværlige og i bedste fald tillige læseværdige. Det gælder også de erindringer, som heraldiker, arkivar, lektor og ikke mindst lokalhistoriker Knud Prange (1930-2012) påbegyndte i 1991 og færdiggjorde kort før sin død, og som nu er blevet udgivet.

Erindringerne har form af anekdotiske portrætter af 101 danske og

nordiske historikere, heriblandt mange arkivarer og museumsfolk, levende så vel som døde. De enkelte afsnit har ret forskellig længde, hvilket kildekritisk må siges at være betryggende, for det afspejler den naturlige variation i størrelsen af det for det meste selvoplevede stof, der stod til Pranges rådighed. For den, der har kendt Prange – og det gælder også anmelderen – er det at læse i bogen som at høre ham selv. Det er virkelig hans stemme og stil: hyggeligt snakkende, lidt selvoptaget, altid med et glimt i øjet, jævnlige lidt indiskret, men aldrig ondskabsfuld. Litterært set er det ikke stor kunst, men absolut velskrevet og fornøjeligt, især hvis det nydes i mindre doser. Ubetalelig er f.eks. fortællingen om professor Jens Engbergs aner. Den i 1970'erne meget venstreorienterede professor solidariserede sig med befolkningens brede lag og fremhævede sin egen slægtsbaggrund som tilsvarende jævn. I den sammenhæng opregnede han sine 8 oldeforældre: 3 gårdmænd, 2 husmænd, 2 håndværkere og en kontorist. Prange anstillede nu sin egen lille undersøgelse og kunne konstatere, at hvis man fortsatte slægtstavlen bagud, stødte man hurtigt på repræsentanter for netop den overklasse af godsejere og gejstlige, som Engberg så emphatisk lagde afstand til. Det skrev Prange så en artikel om til *Personalhistorisk Tidsskrift*, som vakte en del moro blandt professorens studerende.

Hvori består så den historiske værdi af Knud Pranges erindringer? Det ville være synd at sige, at portrætterne er dybsindige eller fagligt dybdeborende, men det var heller ikke Pranges mening. Det var det menneskelige, han ønskede at skildre. Alligevel er der en del at hente og det ikke kun personalhistorisk. Erindringerne tegner direkte og indirekte en anskuelig mosaik af en nu svunden tid, hvor det faghistoriske miljø udviste langt større sammenhængskraft, og hvor det sociale liv omkring institutionerne og i foreningerne spillede en tilsvarende større rolle. Historikere er jo også mennesker, og videnskaben udfolder sig i konkrete sociale og institutionelle rammer, ikke kun inden for overordnede politiske og diskursive strukturer. Det er sådan set banalt, men alligevel godt at blive mindet om.

Også på andre måder har erindringerne værdi. I forordet nævner Prange selv, at han har lagt vægt på at videregive stof, som man ikke i almindelighed ville finde i nekrologer og opslagsværker, men at han samtidig håber ikke at være forfaldet til sladder. Hvis man med sladder mener på én gang usikre og ufordelagtige oplysninger, især fra privatsfæren, så har Prange holdt sig på dydens smalle sti. Derimod må man som læser ofte forbløffes over, hvor direkte og indiskret han tillader sig at være, og det gælder ikke kun de afdøde. Denne mangel på diskretion vil måske støde enkelte, men vi bør i grunden være Prange taknemmelig. Der er nemlig i alt væsentligt tale om viden, som er eller har været gængs i det faglige miljø, men som kun sjældent fast-

holdes på skrift. Det gælder f.eks. visse personlige svagheder, særheder og modsætningsforhold, som ville tilhøre privatlivet, hvis det ikke lige var, fordi de på forskellig måde fik direkte indflydelse på de pågældende personers embedsførelse og på relationerne i det faglige miljø. Den slags er godt at vide og nogle gange ligefrem afgørende for forståelsen af både menneskeskæbner og videnskab. Historikere er jo som sagt også mennesker. Pranges erindringer er ingen *chronique scandaleuse*, men der er ikke lagt sordin på, og det er en god ting.

Sebastian Olden-Jørgensen

| PEDER DAM & MICHAEL HELT KNUDSEN (RED.): *Trap Danmark Topografisk Atlas 1:75.000*, Trap Danmark A/S, Kbh. 2015, 284 s., sælges i abonnement sammen med hele bogværket *Trap Danmark*; ved køb uden abonnement er prisen 399,95 kr.

Kort og atlasser er vigtige redskaber for de fleste historikere: Som hjælp til lokalisering af ukendte steder, til at danne overblik over fremmede landskaber eller som grundlag for geografiske studier af fænomeners rumlige spredning, når de da ikke ligefrem anvendes som kilder til egentlige historisk-geografiske kortbladsanalyser. *Topografisk Atlas*, der udkommer som første del af det store historisk-topografiske bogprojekt *Trap Danmark* (6. udgave), er imødeset med spænding. For det lægger sig naturligt som seneste led i en perlerække af tilsvarende atlasudgivelser fra Generalstabens, Geodætisk Institut, Kort- og Matrikelstyrelsen og Geodatastyrelsen (nu styrelsen med det tidssvarende og mundrette navn Styrelsen for Dataforsyning og Effektivisering).

I forhold til den næstsidsste af disse udgivelser er der dog sket en ikke uvæsentlig ændring af formatet. *Topografisk Atlas Danmark* fra 2008 var i målestoksforhold 1:100.000 og bestod af 93 kortopslag over Danmark suppleret med tilsvarende kort over Grønland og Færøerne. Selve bogformatet af det nye atlas svarer stort set til det gamle (en side på 34,8 x 24,5 cm i højformat), men eftersom det er sat ned i målestok (til 1:75.000), er Danmark nu fordelt på hele 122 opslag. Der er, som i de foregående atlasser, skabt et lille overlap mellem de enkelte opslag, som gør det let at følge forløb fra et opslag til det næste. Til gengæld kan indbindingen gøre det svært at læse kortene helt ind i samlingen.

Der er således i det nye atlas skabt plads til et betydeligt forøget informationsindhold i forhold til dets forgængere. Og hvordan er denne kapacitetsforøgelse så brugt? Sammenfattende må redaktionen siges at have gjort en betydelig indsats for at gøre kortet mere konkret, end der har været tradition for; mere flyfotoagtigt. Historisk set har landkort nemlig altid været kategoriserende grafiske reduktioner af fysi-